

## **ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ У ВОКАЛЬНОМУ КЛАСІ НА МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ**

Питання цілеспрямованої, різносторонньої й ефективної професійної підготовки студентів педагогічного університету є ключовими у вихованні педагогів з різних профільюючих спеціалізацій для сучасних закладів освіти і виховання. Сучасній школі (початковій, середній, спеціальній або вищій) потрібен педагог високого рівня професіоналізму та динамічного стереотипу. Він має бути високоосвіченою, професійно цілеспрямованою, культурною, духовно збагаченою і творчою особистістю.

Уміння бачити в своїй професійній діяльності її значущість і цінність для суспільства та кожної особистості (людини) – найважливіша якісна характеристика сучасного вчителя і викладача.

Специфічні особливості професійної підготовки студентів має музично-педагогічний факультет. Це обумовлюється наявністю в педагогічному і навчально-виховному процесі як групових форм навчання (лекція, семінар, колоквиум, лабораторне заняття) так і індивідуальних навчальних предметів (класів) хорового диригування, постановки голосу, вокального класу, гри на класичних інструментах (рояль, фортепіано, скрипка, флейта), народних інструментах (бандура, кобза, сопілка, баян, акордеон, ксилофон, металофон) тощо.

У сучасному процесі навчання та виховання великого значення набувають електронні медіаформи і медіасистеми музичного навчання (комп'ютер, синтезатор) тощо.

Такі особливості професійного навчання студентів музично-педагогічного факультету вимагають постійної організаційної, педагогічної, методологічної і технологічної цілеспрямованості всього навчально-виховного процесу. Вони вимагають від викладача наукового пошуку, удосконалення та впровадження у педагогічну практику навчання та виховання студентів сучасних досягнень педагогічної науки, музичної педагогіки, методології, передових технологій, національного та світового досвіду. Тільки у такому підході викладач педагогічного університету (інституту) зможе в повній мірі на кожному курсі або етапі навчання і виховання в різних організаційних формах (групових або індивідуальних) виконати головну педагогічну функцію і мету – навчити майбутнього вчителя музичного мистецтва, вчителя світової художньої культури, високому професіоналізму, любові до професії, покликання до педагогічної творчості, задоволення результатами своєї професійної діяльності та намагання постійно удосконалювати свій особистий педагогічний досвід навчання та виховання підростаючих поколінь. Виконання такої цілеспрямованої творчої мети, програми навчання і виховання в повній мірі залежить від високого рівня професіоналізму викладача, професіоналізації самого змісту навчання та виховання студентів, постійний науково-педагогічний аналіз і контроль за результатами і рівнем досягнутого.

Кінцевою метою всього навчально-вихованого процесу на музично-педагогічному факультеті є досягнення високого рівня, професіоналізації майбутнього вчителя музичного мистецтва, різностороннє знання і впровадження в педагогічну практичну діяльність постійно удосконалюючих педагогічних технологій навчання і виховання, задоволення результатами своєї професійної діяльності.

Існування різних форм навчання на музично-педагогічному факультеті (або відділенні) потребує цілеспрямованого, професійно зорієнтованого підходу до кожної музичної спеціалізації. Особливо актуально, і поки що, проблемно постає це питання у класах викладання індивідуальних дисциплін (вокал, хорове диригування, гра на музичних інструментах тощо).

Практичне проведення індивідуальних занять у багатьох випадках підтверджує факти,

які засвідчують ще недостатньо високий рівень професійної орієнтації студентів у індивідуальних класах навчання на музично-педагогічному факультеті (або відділенні) педагогічного університету. Викладачі спеціальних класів музично-педагогічного факультету (педагоги-вокалісти, педагоги-інструменталісти) у процесі проведення індивідуальних занять, починаючи з першого курсу навчання, зорієнтовують студентів на постановку голосу, виконавського апарату, розвиток вокальних і виконавсько-технічних навичок та вмінь.

Безперечно, що формування та розвиток таких навичок та умінь на початковому курсі навчання має велике пізнавальне і професійне значення.

На цьому етапі навчання студента перед викладачем постає ключове завдання – розкрити природний, духовно-світоглядний, творчий і професійно зорієнтований потенціал його особистості. Весь процес навчання в індивідуальному класі, методика його проведення мають зорієнтувати кожного студента на розуміння значущості (або ролі) даного предмета в його майбутній професійній діяльності.

На початковому етапі навчання студентів у індивідуальному класі домінує його орієнтація на професійну теоретично-виконавську підготовку в процесі вивчення і засвоєння спеціальних курсових програм.

Метою нашого дослідження постає питання вивчення ролі вокального класу (або постановки голосу) у формуванні та розвитку професіоналізму сучасного вчителя як педагога-вокаліста. Це важливо тому, що в сучасній школі вчитель музичного мистецтва виконує різні професійні функції. Він може виконувати функції педагога-організатора, педагога-методиста, педагога-вокаліста, інструменталіста, диригента хору, керівника вокального або вокально-інструментального ансамблю тощо. Його професійні знання, уміння та навички можуть бути розкриті у процесі створення шкільних класів сольного або ансамблевого співу тощо.

У різносторонній педагогічній діяльності він постає перед учнями, перш за все, як педагог-музикант, педагог-виконавець вокальних або інструментальних творів. Професійна діяльність у школі педагога-вокаліста і виконавця вокальної та інструментальної музики має велике духовно-пізнавальне і виховне значення.

Педагогіка вищої школи, як зазначають відомі вчені В. Галузинський, М. Євтух, передбачає системний, структурний, комплексний, діяльний і творчий підхід у навчанні студентів професійної майстерності.

Мета кожного викладача – перетворити студента у суб'єкт саморозвитку, самовиховання, свідомої мотивації для набуття професійних знань, умінь та навичок.

Тут важливий, перш за все, цілеспрямований і диференційований підхід у навчанні. Єдність та взаємообумовленість теорії, вокальної педагогіки і практики виконавсько-педагогічної діяльності у вокальному класі, або класі постановки голосу, повинні стати головною метою всього терміну і процесу навчання.

Урок постановки голосу є за своїм змістом і структурою комбінованим. Він несе в собі теоретичні знання, вивчення вокальних творів народної і класичної музики.

Поряд з програмою навчання у вокальному класі вже з перших курсів студенти мають вивчати і виконувати вокальні і вокально-хорові твори із шкільної програми уроку музичного мистецтва. Вони мають вивчати художньо-структурні та виконавські можливості, а також особливості шкільних вокальних творів, засоби їх художньої виразності, визначати їх навчальну і виховну мету відповідно програмним вимогам.

Вокально-педагогічна підготовка студентів у класі постановки голосу набуває свого професійного значення і спрямування з першого по останній курси навчання на музично-педагогічному факультеті.

Завдання викладача – розкрити студентові педагогіку вокального виховання, методику навчання співу школярів, навчити їх практичної педагогічної діяльності в школі з використанням набутих професійних знань, навичок та умінь. Відмічаючи стадії первинної професіоналізації З. Зеєр наголошує на обов'язкове створення індивідуальних програм

навчання. Це є дуже важливим питанням вокальної педагогіки у класі постановки голосу (вокальному класі) тощо.

З першого курсу навчання викладач має створити індивідуальну програму вокально-педагогічного спрямування. Починаючи розвивати та удосконалювати свій вокальний голос і слух, виконавські навички і уміння, студент має активно залучатися до пізнання вокальної педагогіки і методики навчання співу дітей шкільного віку. Навчання у вокальному класі має розвивати у кожного студента професійно-орієнтований інтерес до практичної вокально-педагогічної діяльності в школі.

У вокальному класі можуть бути використані різні методи навчання: словесні, наочні, практичні, а також методи самоосвіти, самоконтролю творчого пошуку, наукового аналізу і педагогічної самореалізації набутих знань, навичок і вмінь у процесі педагогічної практики. Таким чином вокальний клас має стати творчою лабораторією набуття студентом професійної майстерності педагога-вокаліста.

На початковому етапі навчання студентів важливим постає вивчення і визначення педагогом їх особистісних профорієнтаційних якостей і природних задатків.

На нашу думку, вже з першого курсу важливо проводити діагностичні тести, які включають в себе вивчення рис особистості, її інтересів, цілей, ціннісних орієнтацій та відношення до навчання з даної спеціалізації.

Починаючи з другого курсу навчання важливим постає питання проведення об'єктивних тестів щодо вивчення професійних здібностей і досягнень, визначення рівня професійних знань, умінь і навичок.

Аналітичні тести дають можливість вивчення задатків професіоналізації, мотивації та інтересу до майбутньої педагогічної самостійної діяльності.

Для викладання вокального класу важливим питанням постають методологія і методика професіоналізації всього процесу навчання студента. Питання, як залучити студента до активної самостійної педагогічної діяльності у класі постановки голосу, є ключовим.

Важливим фактором творчої співпраці і педагогічної професійної орієнтації студенти у класі постановки голосу (вокальному класі) може стати участь його у здійсненні певного виду навчально-педагогічної діяльності під керівництвом викладача.

Ми вважаємо, що це важливо і доцільно за умови набуття студентом певних знань, технологій, методики навчання і виховання.

Все це залежить від рівня знань студента, природних якостей і здібностей, рівня його професійного інтересу та творчих можливостей.

Практика передового педагогічного досвіду, стверджує, що вже на другому курсі студенти індивідуальної форми навчання спроможні виконати певні педагогічно-навчальні види педагогічно-творчої діяльності у вокальному класі.

До них можна віднести:

1. Розповідь про авторів та історію створення вокального твору, його виконавців.
2. Бесіду з студентами про вокальне мистецтво, його форми і жанри.
3. Проведення уроку-концерту студентів з індивідуальними програмами.
4. Відкритий урок викладача вокального класу з участю у видах педагогічної діяльності самих студентів.
5. Студентські доповіді, реферати про педагогічну діяльність видатних педагогів-вокалістів, виконавців, композиторів тощо.
6. Проведення студентами певного курсу (II, III, IV, V) уроків постановки голосу під керівництвом викладача, використовуючи вокальні твори шкільної програми «Музичне мистецтво» тощо.
7. Участь студентів вокального класу в педагогічній практиці в школі.
8. Залучення студентів до участі та проведення в школі мистецьких свят, вокальних конкурсів тощо.

У класі постановки голосу засвоєння студентом знань вокальної педагогіки та методики вокального виховання може виявитися у процесі виконання ним певних

педагогічних завдань. До них можна віднести:

1. Проведення бесіди або співбесіди з студентами-однокурсниками або студентами інших курсів, про зміст, виконавський план або виконавські завдання того або іншого вокального твору (шкільна пісня, романс, хор тощо).

2. Визначення або акцентуалізація студентом основних виконавських і педагогічних завдань вокального твору, його навчально-виховних можливостей і мети.

3. Проведення студентом вокального класу художньо-структурного аналізу вокального твору з використанням доступної для дітей музичної (вокальної) термінології.

4. Проведення самостійного розспівування студентів вокального класу з визначенням його мети, завдань і засобів формування і розвитку виконавської майстерності.

5. Під керівництвом викладача участь студента у проведенні певного виду майбутньої професійної педагогічної діяльності на уроці або певного етапу (частини) уроку вокалу.

6. Проведення студентом уроку вокалу з упровадженням особистих методів, прийомів і творчих завдань.

7. Оцінка студентом рівня своєї педагогічної або виконавської діяльності і визначення ним шляхів професійного самовдосконалення і самореалізації.

Таким чином, питання професіоналізації навчально-виховного процесу у вищій школі є ключовим питанням фахової підготовки педагогічних кадрів. Основним завданням вокальної педагогіки є формування студента як майбутнього педагога з високим рівнем професійних знань і професійної педагогічної культури. Протягом усього терміну навчання на музично-педагогічному факультеті студент має набути комплексні знання з педагогічної майстерності, розвинути і використати їх у практичній педагогічній діяльності. Гармонічна взаємозалежність між загальними і спеціальними педагогічними знаннями і здібностями, у процесі їх набуття і практичної реалізації на музично-педагогічному факультеті, є найважливішим питанням професіоналізації усього навчально-виховного процесу.

Педагогічна творчість викладача і педагогічна співтворчість студента у процесі навчання є ключовими засобами ефективної професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва

### Література:

1. Дмитриев Л.Б. Основы вокальной методики. – Москва: «Музыка», 1963.
2. Журавлев В.И. Взаимосвязь педагогической науки и практики. – Москва: «Просвещение», 1984. – С. 175.
3. Зеер З.Ф., Павлова А.М., Садовников Н.О. Профориентология. Теория и практика: Учебное пособие высшей школы. – Москва. Екатеринбург: «Деловая книга», 2006.
4. Мистецька освіта у контексті європейської інтеграції. Теоретичні та методичні засади розвитку: Тези міжнародної наукової конференції 30 червня – 2 липня. – Київ-Суми, 2004. – 385 с.
5. Луканин В. Обучение и воспитание молодого певца. – Москва. Ленинград, 1977.
6. Педагогічна творчість і майстерність: Навчальний посібник // Укладач Н.В. Тузій. – Київ: ІЗМН, 2000 – 168 с.

*Ключевой проблемой современного высшего педагогического образования есть профессионализация обучения студентов через специализированные программы и курсы профессиональной подготовки. Специфические особенности такой подготовки имеет музыкально-педагогический факультет педагогического университета. Автор статьи раскрывает важные вопросы взаимосвязи педагогики, методологии и технологии подготовки будущих педагогов-вокалистов в индивидуальном классе обучения.*

*The key problem of modern pedagogic education is professionalization of students' training via specialized curricula and courses aimed at professional training. Music-pedagogical department of the Pedagogical University should be in charge of this specific assignment.*

*The author of the article touches upon important issues of the interaction between pedagogics, methodology and future teachers-vocalists' training in individual tutorial.*